

О. О. Акімов,

*к. держ. упр., доцент, начальник відділу правового забезпечення,
Національна служба посередництва і примирення*

АНАЛІЗ СКЛАДОВОЇ НЕАДИТИВНОСТІ СИСТЕМОГЕНЕЗУ ЯК ПАРАДИГМИ ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

О. О. Akimov,

*PhD in Public Administration, Associate professor, Head of the legal department,
National Mediation and Conciliation Service*

ANALYSIS OF THE COMPONENT OF NON-ADDITIVITY TO SYSTEMOGENESIS AS A PARADIGM OF PUBLIC ADMINISTRATION

У статті здійснено аналіз складової неадитивності системогенезу як парадигми державно-управлінської діяльності. Проаналізовано проблеми застосування складової неадитивності системогенезу як парадигми державно-управлінської діяльності до процесів підготовки державних службовців. Зокрема виявлено тенденцій застосування неадитивності системогенезу як складової державно-управлінської діяльності до процесів підготовки державних службовців. Крім того, в ході дослідження виявлено передумови застосування неадитивності системогенезу як складової державно-управлінської діяльності та виявлено проблеми формування неадитивності системогенезу як парадигми державно-управлінської діяльності до процесів підготовки державних службовців у гносеологічному аспекті. Визначено, що загальною проблемою у науці та практиці державного управління залишаються процеси систематизації у сфері державно-управлінської діяльності, сфери впливів на здійснення державно-управлінської діяльності, процеси формування складових елементів державно-управлінської діяльності. У зв'язку з цим, аналіз досліджень цієї проблематики потрібно формувати комплексно, з врахуванням усіх складових елементів здійснення державно-управлінської діяльності, їх взаємозв'язку та тенденцій розвитку.

Проблема застосування неадитивності системогенезу як парадигми державно-управлінської діяльності до процесів підготовки державних службовців обумовлена: відсутністю концептуальних засад системогенезного розвитку державно-управлінської діяльності; відсутністю врахування системогенезних аспектів розвитку загалом публічного управління, у тому числі і державного управління; розвитком вітчизняної практики здійснення державної служби, професійної діяльності державних службовців у системогенезному вимірі; відсутністю систематизованих, комплексних дослідження щодо проблематики застосування парадигми системогенезу державно-управлінської діяльності до процесів підготовки державних службовців зокрема.

Щодо напрямку дослідження застосування неадитивності системогенезу як парадигми державно-управлінської діяльності до процесів підготовки

державних службовців запропоновано розкрити професіоналізацію загалом державної служби, професійну компетентність державних службовців, формування специфічного комплексу функцій і професійних стандартів; інституціоналізацію трудових відносин у сфері державної служби; розвиток інститутів індивідуальної професіоналізації тощо. Крім того, виявлено проблемні питання формування неадитивності системогенезу як парадигми державно-управлінської діяльності. Запропоновано можливості застосування окремих методів дослідження державно-управлінської діяльності як системного утворення.

The article analyzes the component of non-additivity of systemogenesis as a paradigm of public administration. The problems of applying the component of non-additivity of systemogenesis as a paradigm of public administration in the training of civil servants are analyzed. In particular, the trends in the application of non-additivity of systemogenesis as a component of public administration in the process of training civil servants are revealed. In addition, the study revealed the prerequisites for the use of non-additivity of systemogenesis as a component of state management activity, as well as the problems of the formation of non-additivity of systemogenesis as a paradigm of state management activity in the process of training civil servants in the epistemological aspect. It has been determined that the general problem in the science and practice of public administration remains the systematization processes in the field of public administration, the sphere of influence on the implementation of public administration, the processes of formation of the constituent elements of public administration. In this regard, the analysis of research on this issue should be formed in a comprehensive manner, taking into account all the constituent elements of the implementation of public administration, their relationship and development trends.

The problem of the use of non-additivity of systemogenesis as a paradigm of public administration in the process of training civil servants is due to: the lack of conceptual foundations of a systemogenetic development of public administration; the lack of consideration of systemogenetic aspects of development in public administration, including public administration; the development of domestic practice of civil service, the professional activities of civil servants in the systemic genesis dimension; the lack of systematic, comprehensive research on the application of the paradigm of the systemogenesis of public administration in the training of civil servants in particular.

Regarding the direction of the study of the use of non-additivity of systemogenesis as a paradigm of public administration in the process of preparing civil servants, it is proposed to disclose generally the professionalization of public service, the professional competence of civil servants, the formation of a specific set of functions and professional standards; institutionalization of labor relations in the field of public service; development of institutions of individual professionalization and the like. In addition, the problematic issues of the formation of non-additivity of systemogenesis as a paradigm of public administration are identified. The possibilities of using individual research methods of public administration as a system of education are proposed.

Ключові слова: державно-управлінська діяльність, комунікації, системогенез, парадигма, публічне управління, державне управління, державна служба, неадитивність.

Key words: public administration service, communications, systemogenesis, paradigm, public administration, state power, public service, non-additivity.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ.

Актуальність обґрунтування застосування неадитивності системогенезу як парадигми державно-управлінської діяльності до процесів підготовки державних службовців, її розвиток, наукове підґрунтя та практична реалізація є важливою умовою розвитку вітчизняної науки публічного управління та адміністрування. Адже вітчизняне державне управління на сучасному етапі перебуває на етапі пошуку нових шляхів здійснення ефективної державно-управлінської діяльності, з можливістю пропонування кар'єрного зросту для молодих фахівців, залучення ефективного зарубіжного досвіду, розвитку нових професійних стандартів та формування нових компетентностей для державних службовців. Функціонування та розвиток державно-управлінської діяльності як системного утворення потребує як наукового вивчення так і розробки практичних рекомендацій для ефективної її здійснення.

У зв'язку з цим, аналіз досліджень цієї проблематики потрібно формувати комплексно, з врахуванням усіх складових елементів здійснення державно-управлінської діяльності, їх взаємозв'язку та тенденцій розвитку. Так на сьогодні дослідження застосування неадитивності системогенезу як парадигми державно-управлінської діяльності систематизує усі складові системи державного управління, поглиблює знання щодо їх особливостей, встановлює взаємозв'язки, формує напрями державно-управлінської діяльності, підвищує ефективність функціонування як самої системи державного управління, так і державно-управлінської діяльності як однієї з її підсистем.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Аналіз останніх досліджень і публікацій з даної проблеми свідчить, що зазначені питання досліджували такі вітчизняні вчені та практики, як Т. Мотренко, Н. Нижник, В. Олуйко, Н. Гончарук, Л. Пашко, С. Серьогін, В. Майборода та ін. Теоретичною основою та аналізом практики реалізації основних аспектів державно-управлінської діяльності займалися такі вчені як, В. Б. Авер'янов, Г. В. Атаманчук, О. В. Антонова, Л. Р. Біла, В.В. Баштанник, К. С. Бельський, І. П. Голосніченко, В. М. Горшеньов, І. Є. Данильєва, Є. В. Додін, С. Д. Дубенко, М. І. Іншин, М. І. Карпа, Д. П. Калаянов, Р. А. Калюжний, І. Б. Коліушко, В. К. Колпаков, В. Р. Кравець, О. Д. Крупчан, Є. Б. Кубко, Н. А. Липовська, Б. М. Лазарєв, В. М. Манохін, В. К. Малиновський, Т. В. Мотренко, Н. Р. Нижник, С. М. Серьогін, О. Д. Оболенський, В. Ф. Опришко, Р. С. Павловський, І. М. Пахомов, О. В. Петришин, Г. І. Петров, Л. Л. Прокопенко, О. П. Рябченко, Є. О. Романенко, Ю. М. Старілова, В. М. Шаповал, Ю. С. Шемшученко, Л. С. Явич, О. М. Якуба, Ц. А. Ямпольська, М. К. Якимчук та ін. Але й досі в науковій літературі відсутні комплексні розробки щодо дослідження неадитивності системогенезу як парадигми державно-управлінської діяльності.

Так застосування неадитивності системогенезу до процесів підготовки державних службовців виявлена і до окремих елементів державно-управлінської діяльності. Для прикладу складним та багатоаспектним є поняття посади державної служби, яке за своїм змістом, наповненням, характеристиками, місцем у системі державної служби та іншими особливостями вчені розкривають за допомогою різноманітних методологічних підходів. Дослідниками визначено на основі аналізу історичної традиції процеси становлення і функціонування систем державного управління окремих зарубіжних держав, принципи взаємодії складових такої системи та їх взаємозалежності, що дозволяє розкрити етапи розвитку державного управління, виявити передумови неадитивності системогенезу як складової парадигми державно-управлінської діяльності до процесів підготовки державних службовців в процесі його функціонування.

НЕВИРШЕНІ РАНІШЕ ЧАСТИНИ ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ.

Загальною проблемою залишаються дослідження застосування неадитивності системогенезу як парадигми державно-управлінської діяльності до процесів підготовки державних службовців, як основи державно-управлінської діяльності. Загальною проблемою, яка потребує вирішення, є вибір формуючих критеріїв у державно-управлінській діяльності, вивчення процесів підготовки державних службовців, дослідження взаємозв'язків складових елементів державно-управлінської діяльності, формування визначальних факторів розвитку професійної діяльності державних службовців та органів державної влади. Таким чином, формування концепту неадитивності системогенезу як парадигми державно-управлінської діяльності дозволяє систематизувати складові системи державно-управлінської діяльності, виявити їх особливості, встановити взаємозв'язки, розкрити розвиток, підвищувати ефективність державно-управлінської діяльності.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Мета даної статті – виявити та обґрунтувати ознаки та тенденції застосування неадитивності системогенезу як парадигми державно-управлінської діяльності до процесів підготовки державних службовців. *Об'єктом даного дослідження* є державно-управлінська діяльність. *Предметом дослідження* є виявлення проблем застосування неадитивності системогенезу як парадигми державно-управлінської діяльності до процесів підготовки державних службовців. Для цього поставлені такі завдання: а) виявити тенденції застосування системогенезу комунікації як складової державно-управлінської діяльності до процесів підготовки державних службовців; б) виявити передумови застосування неадитивності системогенезу як парадигми державно-управлінської діяльності; в) виявити проблеми формування системогенезу комунікації як складової державно-управлінської діяльності до процесів підготовки державних службовців у гносеологічному аспекті; г) окреслити методологічні проблеми дослідження та можливості застосування окремих методів дослідження до системогенезного підходу державно-управлінської діяльності.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБґРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Становлення демократичної, правової, соціальної держави, розвиток засад громадянського суспільства, інтеграція України в європейське співтовариство, проведення адміністративної реформи, зокрема реформи системи державного управління, передбачають підготовку висококваліфікованих управлінців, розширення підготовки фахівців, кандидатів, докторів наук у галузі державного управління для заміщення посад в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, а також формування кадрового резерву на ці посад. Державний службовець виступає фактором збурення двох систем - державного управління та суспільства, а значить впливає на процеси в частині їх вдосконалення. Зазначене повертає до розгляду психологічної готовності державних службовців у контексті розвитку їх особистості.

Розвиток концепту системогенезу як парадигми державно-управлінської діяльності потребує вивчення безлічі актуальних питань як у теоретично-методологічній площині так і у площині їх реалізації у сфері державного управління. У цьому контексті вивчення державно-управлінської діяльності запропоновано розглядати як системне утворення. У процесі дослідження системи державно-управлінської діяльності виявлені її властивості, які вказують на низку специфічних проявів, один з яких можна узагальнити як адитивність. Тому проблематика адитивності у системогенезі як парадигми державно-управлінської діяльності розглянута, як одна з властивостей системи державного управління. Актуальним з позиції розвитку системи державно-управлінської діяльності є виявлення ознак неадитивності у системогенезі управлінської діяльності [1]. Загальною проблемою для науковців та експертів залишається розробка науково-методичної та організаційно-

правової бази для ефективного функціонування системи державно-управлінської діяльності.

Невирішеними раніше частинами зазначеної проблеми є проблеми розвитку системи державно-управлінської діяльності, вивчення характеристик системи державно-управлінської діяльності. Проблематика неадитивності у державно-управлінській діяльності потребує теоретичного осмислення та методологічних розробок з метою використання у практиці підвищення ефективності управлінської діяльності.

У рамках даного дослідження доцільно враховувати напрацювання у декількох напрямках, а саме:

- в частині вивчення поняття системогенезу державно-управлінської діяльності – в напрямку розвитку системного підходу загалом до державного управління;

- в частині вивчення поняття неадитивності системогенезу державно-управлінської діяльності - в напрямку розвитку основних характеристик загалом соціальних систем, у тому числі з позиції синергії до здійснення державно-управлінської діяльності;

- в частині вивчення професійної діяльності державних службовців – в напрямку розвитку статусних характеристик державних службовців, їх компетенції, можливості реалізації професійної діяльності та її розвитку.

У даному дослідженні предметом концепту системогенезу виступає державно-управлінська діяльність, тобто процеси, стани, передумови до їх виникнення, механізми, методи, ресурси та способи забезпечення здійснення державно-управлінської діяльності. Адитивність (від лат. *Additivus* – придатковий, доданий) – поняття, що відображає один із типів співвідношень між цілим і його складовими частинами. Відношення адитивності реалізується у формулюванні «ціле дорівнює сумі частин». Поділивши об'єкт, що має адитивну властивість, на скінченну кількість частин, виявимо: значення показника цієї властивості цілого об'єкта дорівнює сумі значень показників складових частин [2].

Неадитивність – як протилежне до адитивності – неможливість зведення властивостей системи до суми властивостей складових її компонентів. Тобто, можна навести визначення, яке розкрито в рамках дослідження організаційної поведінки, що неадитивність проявляється в тому, що ефект діяльності таких систем непостійний в часі і не завжди дорівнює сумі ефектів частин, що до неї входять [3].

Так на думку науковців, система є, передусім, цілісною сукупністю елементів. Це означає, що, з одного боку, система – це цілісне утворення, а з іншого – в її складі чітко можуть бути виділені окремі цілісні об'єкти (елементи). Але не компоненти утворюють ціле (систему), а навпаки, при поділі цілого виявляють компоненти системи. Первинність цілого – головний постулат теорії систем.

Неадитивність системи (емерджентність). Властивості системи хоча і залежать від властивостей елементів, але не визначаються ними повністю. Функціонування системи не може бути зведено до функціонування окремих її компонентів. Сукупне функціонування взаємозв'язаних елементів системи породжує якісно нові функціональні властивості системи. Звідси випливає важливий висновок: система не зводиться до простої сукупності елементів; розділяючи систему на частини, досліджуючи кожен з них окремо, неможливо пізнати всі властивості системи в цілому. Цю властивість ще називають системною, або інтегративною [4].

Емерджентність є результатом виникнення між елементами системи так званих синергічних зв'язків, які забезпечують загальний ефект функціонування системи, більший, ніж сума ефектів елементів системи, діючих незалежно [4].

Синергетика – (від грец. *synergetikos* — спільний, погоджений, діючий), науковий напрямок, що вивчає зв'язки між елементами структури (підсистемами), які утворюються у відкритих системах (біологічних, фізико-хімічних, економічних та інших) завдяки інтенсивному (потоківому) обміну речовинами й енергією з навколишнім середовищем за нерівноважних умов. Теоретичні засади синергетики — термодинаміка нерівноважних процесів, теорія випадкових процесів, теорія нелінійних коливань і хвиль.

У складних системах спостерігається погоджена поведінка підсистем, у результаті чого зростає рівень її впорядкованості (явище самоорганізації), тобто зменшується ентропія. Це, зокрема, стосується економічних систем. Результатом самоорганізації стає виникнення взаємодії (наприклад, кооперація) і, можливо, регенерація динамічних об'єктів (підсистем), складніших в інформаційному аспекті, ніж елементи (об'єкти) середовища, з яких вони виникають.

Спрямованість процесів самоорганізації обумовлена внутрішніми властивостями об'єктів (підсистем) у їх індивідуальному і колективному прояві, а також впливами з боку середовища, у яке «занурена» система. Але поведінка елементів (підсистем) і системи в цілому істотно характеризується спонтанністю — акти поводження не є строго детермінованими.

Однак, дискусійним питанням залишається можливість проявлення адитивності чи неадитивності до системи загалом як явища, і до виникнення чи розвитку системи як процесу. У другому випадку неадитивність системогенезу, як процес виникнення та розвитку державно-управлінської діяльності, виявляється як невідповідність узагальненого розвитку підсистем. Тобто, загальний результат розвитку системи державно-управлінської діяльності не завжди буде співпадати з результатами розвитку складових елементів системи державно-управлінської діяльності.

Спробуємо проаналізувати проблематику неадитивності системи державно-управлінської діяльності, враховуючи основні складові системи. До прикладу, розглянемо прояви неадитивності психологічної системи здійснення державно-управлінської діяльності.

Ефективна реалізація змісту управлінської діяльності передбачає наявність у того, хто її реалізує, комплексу відповідних мотивів, знань, умінь, навичок та особистісних якостей, які б забезпечували успішну взаємодію учасників управлінського процесу (суб'єктів управління) зокрема та результативність в цілому.

Психологія тлумачить зазначений комплекс як поняття «психологічної готовності особистості» та розглядає його як необхідну та провідну умову здійснення будь-якої цілеспрямованої діяльності, її регуляції, стійкості та ефективності [5].

Таким чином, можна виділити наступні характеристики психологічної системи державно-управлінської діяльності, сумарний ефект від яких не здійснює відповідного впливу на систему:

– внутрішні та зовнішні фактори, що впливають на успішну адаптацію державного службовця;

– коло заходів, необхідних, для розуміння та успішного прийняття державними службовцями існуючих в організації (органах влади) норм і правил;

– коло осіб, що будуть проводити і контролювати ці заходи, розмежувати сфери відповідальності різних підрозділів, включених у процес, а саме – це люди з інтернальним локусом контролю, які впевнені, що зможуть проконтролювати і вплинути на отримувані підкріплення завдяки своїм особистісним якостям, такими як компетентність, цілеспрямованість, рівень здібностей, вміння своєчасно оцінити інформацію на основі її власної цінності, що і є закономірним результатом його психологічної готовності власної діяльності.

На думку В. І. Розова, система психологічного забезпечення діяльності включає такі основні підсистеми: 1) професійний психологічний відбір кадрів для діяльності в умовах надзвичайної ситуації; 2) психологічне забезпечення професійної адаптації в умовах стресу; 3) психологічну підготовку до діяльності в екстремальних ситуаціях; 4) психологічне супроводження в екстремальних ситуаціях; 5) психологічну допомогу (в тому числі екстрену) в умовах надзвичайної ситуації діяльності; 6) психологічну реабілітацію працівників після їх участі в діях, пов'язаних з професійним ризиком і небезпекою [6].

Можна погодитися з автором такого підходу, та вважаємо, що у ньому прослідковуються елементи усіх основних підсистем. Адже структура наведеної системи психологічного забезпечення діяльності включає елементи організаційно-правової системи державно-управлінської діяльності, функціонально-компетенційної системи державно-управлінської діяльності, інституційної системи державно-управлінської діяльності, психологічної системи державно-управлінської діяльності.

Можна припустити, що й інші складові системи державно-управлінської діяльності за цим принципом також матимуть властивості неадитивності. Розглянемо функціонально-компетенційну підсистему державно-управлінської діяльності. Функціональні чинники системогенезу державно-управлінської діяльності націлені на формування, розкриття та застосування концепту системогенезу з позиції взаємодії усіх складових елементів системи державно-управлінської діяльності. Відомо, що функціями органів державної влади виступають основні напрями їх діяльності, в яких виявляється їх сутність і призначення в державному механізмі. Кожна інституція відповідно до своєї компетенції виконує притаманні їй функції.

З позиції правознавства службовець – це учасник специфічного правовідношення, оскільки вступає, з однієї сторони, у трудові правовідносини, пов'язані з особистим професійним становищем, трудовими правами та обов'язками, із самим процесом праці, а з іншої сторони - в адміністративні, пов'язані з виконанням вимог служби, управлінських функцій. Отже, з цієї позиції можна стверджувати, що державних службовець - суб'єкт подвійного правовідношення. Виходячи з цих міркувань, більшу увагу потрібно приділити питанню правового регулювання статусу публічного службовця, специфіці його повноважень, змісту його обов'язків тощо.

Традиційно розкриття питання статусу службовців у сфері публічного управління розпочинають найчастіше з позиції юридичної науки. Безперечно правовий статус володіє найбільшим дієвим змістовим навантаженням у контексті діяльності, розвитку та функціонування службовця у системі державної служби. Розкриття питання статусу державних службовців з позиції адміністративного права передбачає наявність таких елементів як права, обов'язки, обмеження, гарантії, заохочення, відповідальність.

Завдяки цим елементам забезпечується діяльність державного службовця, його функціонування в системі публічної служби, професійний та особистісний розвиток, розкриття професійного, творчого та особистісного потенціалу. Та крім правового статусу, враховуючи практику публічного управління та теоретичні доробки науковців, можна стверджувати також про наявність інших аспектів даного поняття, які визначають місце та роль державного службовця як у його професійній діяльності так і у взаємодії з іншими суб'єктами суспільно-владних відносин.

Найбільш суттєвими аспектами з позиції розкриття змісту поняття статусу службовця є такі основні аспекти статусу публічного службовця як: правовий, організаційний, функціональний, компетентнісний, соціальний, конституційний (як різновид правового), матеріальний, публічний тощо.

З позиції розвитку інституційної підсистеми державно-управлінської діяльності при розгляді діяльності державного службовця як службової особи визначені моменти, що вказують на обов'язкову наявність такої інституційної одиниці як посади. Для того, щоб визначити, чи є той чи інший одиничний предмет елементом обсягу певного поняття, необхідно перевірити, чи належать йому всі суттєві ознаки, що складають зміст цього поняття. Посада є складовим елементом структури державної інституції, проявом її компетенції, наділеною певними повноваженнями, які не відносяться до конкретного службовця. Існує велика кількість повноважень, крім владних, адміністративних та інших, які можна віднести до публічних, оскільки вони мають сервісний характер, забезпечують здійснення функцій держави та задоволення публічного інтересу, створюють матеріальні та інші умови тощо.

Доцільно розрізнити два варіанти проходження служби – це діяльність службової особи та діяльність особи, що перебуває на службі. Обсяг публічних повноважень службових осіб визначається посадою, поза якої адміністративної влади не існує. Дане питання вимагає глибшого аналізу з позиції правового регулювання та визначення основних понять. З позиції вивчення статусу державного службовця доцільно окреслити проблему зв'язку компетенцій та основних статусних характеристик державних службовців загалом. Для цього актуальним залишається аналіз основних аспектів статусу службовця у сфері державної служби, а саме правового, функціонального, організаційного, компетентнісного.

Компетентнісний аспект системогенезу можна вважати похідним від функціонального. Адже однією із особливостей компетенції є її належність до критеріїв, які окреслюють межі функцій державного органу, тобто компетенції притаманне у цьому контексті обмежувальне спрямування. На відміну від функцій, які окреслені досить загально, компетенція визначається чіткими формулюваннями, точним напрямком управління, конкретними завданнями, які визначаються цілями діяльності органу. Компетенція завжди більш чітко закріплена у правовому полі, ніж функції, які лише частково визначені правовими нормами. Вона визначає обсяг та зміст діяльності органу чи посадової особи; здійснює розмежування функцій з іншими суб'єктами; встановлює певний розподіл функцій, які реалізуються державною службою загалом. Компетенційний підхід накладає додаткове навантаження на статус службовця, який далі реалізовує компетентнісні характеристики державного службовця. Так, Закон України «Про державну службу» формує та вводить в дію компетентнісний підхід до процесу прийняття на державну службу, до проходження державної служби, до посади державної служби. У ст. 20 зазначено, що вимогами до осіб, які претендують на вступ на державну службу, є вимоги до їхньої професійної компетентності, які складаються із загальних та спеціальних вимог. Стаття 48 та 49 визначають питання підвищення рівня професійної компетентності державних службовців [7]. Важливою вимогою на отримання права проходити державну службу є використання напряму підготовки (спеціальності), а використання компетентнісного підходу саме групує посадові обов'язки на напрями діяльності, що у подальшому має відповідати напрямам підготовки.

Інша складова підсистема системи державно-управлінської діяльності - організаційно-правова підсистема - визначається місцем органу державної влади в структурі державного апарату; посадою, яку він обіймає в цьому органі; організаційними заходами щодо державно-управлінської діяльності. Науковцями визначено, що організаційний аспект безпосередньо визначає значну кількість факторів правового аспекту статусу. Адже процеси підвищення, пониження, звільнення, відставки тощо є визначальними для набуття чи позбавлення конкретних елементів правового статусу особи на державній службі. Також він впливає на матеріальне забезпечення службовця, тобто на матеріальний аспект статусу.

Матеріальний аспект статусу не визначений предметом цього дослідження, але його значення є актуальним у розробці усієї сукупності аспектів статусу службовця. Організаційні заходи щодо здійснення діяльності службовця у сфері державної служби визначаються низкою нормативно-правових актів, здійсненням кадрової роботи як на національному рівні, так і на регіональних та місцевих рівнях, на рівні підрозділу [8].

Орієнтуючись на головну мету, зазначені підсистеми виконують свої специфічні функції, і цим самим забезпечують досягнення специфічної мети кожної підсистеми. У сукупності цілі кожної підсистеми формують систематизовану мету системи державно-управлінської діяльності. Наявність у загальносистемної мети підцілей, тобто власних цілей елементів системи, обумовлює формування окремих функцій елементів або декомпозицію загальносистемних функцій.

Доцільно зазначити, що реалізація цих функцій спрямована на досягнення мети системи. У контексті аналізу самоорганізації системи державно-управлінської діяльності

основою самоорганізації виступатимуть такі її особливості: самозародження організації, виникнення із деякої сукупності цілісних об'єктів окресленого рівня нової цілісної системи зі своїми специфічними закономірностями; процеси, завдяки яким система підтримує певний рівень організації при зміні зовнішніх і внутрішніх умов її функціонування; тип процесів, пов'язаний з удосконаленням та саморозвитком таких систем, що здатні накопичувати та використовувати минулий досвід.

На нашу думку, всі наведені прояви неадитивності мають право на існування та відображають характерні особливості синергії загалом. Важливим у контексті нашого дослідження виявилось застосування поняття самоорганізації у розвитку системогенезу як парадигми державно-управлінської діяльності. Н.А. Липовська зазначає, що для життєдіяльності соціальної системи однаково важливі й управління, і самоорганізація, які є двома сторонами процесу системогенезу. Крім того, стійкі системи можуть існувати тільки в умовах самоорганізації [9].

Науковці погоджуються, що комбіноване залучення кількох взаємоузгоджених елементів системи (компанії, підприємства, бізнес-одиноці, вертикально-інтегрованої структури) дозволяє отримати загальний ефект, що не дорівнює сумі ефектів від ізольованого функціонування кожного елемента даної системи [10]. Крім того, у наукових працях відзначається: оцінити та передбачити синергетичний ефект достатньо складно, що обумовлено його не лінійністю, а також певною невизначеністю й непередбачуваністю функціонування системи. Отже, можна визначити, що головною властивістю синергії є її неадитивність [11].

Отже, неадитивність доцільно розглядати у рамках синергізму, ефект якого завжди є потенційним, і залежить від того, як буде здійснюватися управління. Економісти досліджують властивості, пов'язані з процесами формування та розвитку інтеграційних утворень, економічних систем, що автономно розвиваються, з розвитком синергетичних ідей у економіці підприємств, галузях народного господарства та у міжнародній економіці. До прикладу, однією з причин формування інтегрованих структур, яка найчастіше виникає під час укладення інтеграційних угод, є прагнення отримати ефект синергії. З точки зору менеджменту, його поява створює передумови для зростання ефективності та конкурентоспроможності компанії, є єдиною перевагою, яке недоступно для повторення жодним її конкурентом і дозволяє запустити механізми розвитку економічної системи за принципом комплементарної ефективності [12].

Розрізняють також поняття субадитивності і суперадитивності. Професор Р. Метьюз досліджував оцінювання синергізму та розробив певну модель, де вказав що синергізм може виникати за рахунок субадитивності та суперадитивності [13].

Отже, неадитивність системогенезу державно-управлінської діяльності проявлятиметься у таких основних проблемних питаннях, які потребують наукового вивчення як: 1) неможливість постійного та однакового ефекту від дії елементів системи державно-управлінської діяльності [14-24]; 2) непрогнозовані зміни як самих властивостей, так і елементів системи державно-управлінської діяльності; 3) складності виміру ефекту: як сумарного, так і окремих елементів системи державно-управлінської діяльності; 4) відсутність статичного стану систему, що притаманне більшості соціальних систем [25-27]; 5) наявність синергетичних ефектів функціонування системи державно-управлінської діяльності [28]; 6) складність оцінювання ефективності системи державно-управлінської діяльності.

На нашу думку, всі наведені прояви неадитивності мають право на існування та відображають характерні особливості синергії загалом. Подальші наукові пошуки у контексті нашого предмету дослідження можливі щодо вивчення питань застосування поняття самоорганізації у розвитку концепту системогенезу державно-управлінської діяльності та вияву нових властивостей системи державно-управлінської діяльності. Здійснений аналіз вказує на певні співвідношення понять у системогенезі державно-

управлінської діяльності, зокрема основних складових системи, які також потребують ретельнішого аналізу.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

Таким чином в нашій роботі проаналізовано процеси неадитивності системогенезу як парадигми державно-управлінської діяльності

Обґрунтовано системогенезну парадигму державно-управлінської діяльності, становлення і розвиток якої запропоновано розглядати з позиції основних характеристик системи державно-управлінської діяльності, їх розвитку, діяльності суб'єктного складу правовідносин у державному управлінні, виявлення проблем інституалізації системогенезу державно-управлінської діяльності. Здійснено розкриття таких характеристик як неадитивність та робасність, що вперше застосовано по відношенню до державно-управлінської діяльності та у контексті обґрунтування системогенезу як парадигми державно-управлінської діяльності.

Сутність неадитивності системогенезу державно-управлінської діяльності представлена як неможливість зведення властивостей системи державно-управлінської діяльності до сукупності властивостей складових компонентів системи державно-управлінської діяльності, а саме основних підсистем. Для цього виявлено властивості підсистем системи державно-управлінської діяльності як основних складових її компонентів. Піднято питання можливості проявлення адитивності чи неадитивності до системи загалом як явища, і до виникнення чи розвитку системи як процесу. У другому випадку неадитивність системогенезу, як процес виникнення та розвитку державно-управлінської діяльності, виявляється як невідповідність узагальненого розвитку підсистем. З'ясовано, що загальний результат розвитку системи державно-управлінської діяльності не завжди буде співпадати з результатами розвитку складових елементів системи державно-управлінської діяльності.

Список літератури.

1. Велика медична енциклопедія // Системогенез. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://бмэ.орг/index.php/СИСТЕМОГЕНЕЗ>.
2. Зражевський Г. М. Глосарій термінів з хімії. Донецьк, 2008.- [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://vue.gov.ua/Адитивність>.
3. Організаційна поведінка : підручник / В.О. Новак, Т.Л. Мостенська, О.В. Ільєнко. – Київ : Кондор, 2013. – 493с..
4. Шарапов О. Д., Дербенцев В. Д., Семьонов Д. Є. Системний аналіз: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2003. – 154 с.
5. Молчанова Ю. Теоретичні основи впровадження психолого-управлінського консультування в державних установах та організаціях. Вісн. НАДУ, 2004.- № 4. – с.60 – 67.
6. Розов В.И. Психология экстремальных ситуаций: адаптивность к стрессу и психологическое обеспечение: научно-практическое пособие / В.И. Розов. – К. : КНТ: Саммит-Книга, 2012. – 480 с, с.17.
7. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VII. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/889-19>.
8. Карпа М.І. Статус державного службовця: функціональний, організаційний та компетентнісний аспекти // Державне будівництво : зб. наук.пр. ДРІДУ НАДУ. – № 1/2017. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2017-1/doc/3/03.pdf>.
9. Липовська Н.А Системогенез державної служби: теоретичні підходи. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://dridu.dp.ua/konf/konf_dridu/dums_konf_2015/pdf/510.pdf.

10. Анохин П. К. Философские аспекты теории функциональной системы. Издательство «Наука». — М: 1978. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : - http://elib.gnpbu.ru/text/anohin_filosofskie-aspekty_1978/go,50;fs,1/.
11. Колесніков Д.В. Сутність синергії та класифікація її видів у дослідженні вертикально-інтегрованих структур // Економічний вісник. - 2013, №2/11. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ev.nmu.org.ua/docs/2013/2/EV20132_009-015.pdf.
12. Іщенко С.М. Оценка эффекта синергии при слияниях и поглощениях компаний // автореф. дисс.на соиск. уч. ст. канд. экон. наук.- Екатеринбург, 2011. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <https://refdb.ru/look/2846482-pall.html>.
13. Matthews R. The Organization Matrix and the Evolutions of Strategy (Part 2) // Economic Strategies. 2005. Vol. 33–34. № 07–08.
14. Акімов О.О. Формування психологічної готовності державних службовців до професійної діяльності в умовах євроінтеграції України : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.03 /О.О. Акімов ; Дніпропетр. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. Упр. При Президентіві України. – Д., 2013. – 20 с.
15. Акімов О.О. Правові засади розвитку професійної освіти державних службовців / О. О. Акімов // *Державне управління та місцеве самоврядування*. - 2014. - Вип. 2. - С. 223-236.
16. Акімов О.О. Професійна підготовка державних службовців в умовах євроінтеграції як науково-практична проблема: стан дослідження психологічної готовності в системах „людина-людина” / О. О. Акімов // *Зб. наук. пр. ДонДУУ. – Донецьк : ДонДУУ, 2009. – № 2 (48). – С. 205–211. – (Серія “Державне управління”)*.
17. Акімов О.О. Психологічні аспекти проявів корупції в державному управлінні / О.О. Акімов // *Державне управління: теорія та практика*. – 2014. – № 1. – С. 181–188.
18. Акімов О.О. Професійні компетенції державних службовців як чинник модернізації вищої освіти / О.О. Акімов // *Публічне урядування*. - 2016. - № 1. - С. 189-199.
19. Клименко І.В. Сучасні моделі компетенцій державних службовців: монографія / І.В. Клименко, О.О. Акімов, Е.А. Афонін. – Київ: Центр учбової літератури, 2016. – 176 с.
20. Акімов О. Професійна діяльність державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування: психологічні аспекти управління кадрами / О. Акімов // *Державне управління та місцеве самоврядування*. - 2016. - Вип. 3. - С. 106-113.
21. Krynychna I. Impact of external and internal factors on formation of psychological preparedness for own activity of public servants / Irina Krynychna, Olexander Akimov // *European philosophical and historical discourse*. – 2016. - Volume 2, Issue 1. - PP. 107-112.
22. Акімов О.О. Механізми реалізації державної євроінтеграційної політики України / О.О. Акімов // *Публічне урядування*. - 2015. - № 1. - С. 9-22.
23. Акімов О.О. Становлення професійної державної служби в Україні: правові принципи / О.О. Акімов // *Публічне адміністрування: теорія та практика*. - 2015. - Вип. 1(13). Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2015_1_15
24. Акімов О.О. Особливості формування професійних компетентностей державного службовця в контексті євроінтеграції України / О.О. Акімов // *Державне управління та місцеве самоврядування*. - 2015. - Вип. 1(24). - С. 207-217.
25. Баштанник А.Г. Організаційні засади формування інтегрованих систем публічного управління в контексті європейського інтеграційного процесу / А.Г. Баштанник, В.В. Баштанник // *Науковий вісник Академії муніципального управління [Текст]*. – 2012. – № 4 – С. 15 – 26. – (Серія “Управління”).
26. Баштанник В. Структурні характеристики та тенденції організаційного розвитку національних систем публічного управління в умовах сучасних євроінтеграційних процесів /В. Баштанник//*Вісн. НАДУ*. – 2009. – №1. – С. 5 – 16.
27. Баштанник В. Трансформація державного управління в контексті європейських інтеграційних процесів : монографія / В. В. Баштанник. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2010. – 390 с.

28. Сурай І.Г. Формування та розвиток еліти в державному управлінні: історія, методологія, практика : монографія / І.Г. Сурай. – К. : ЦП “КОМПРИНТ”, 2012. – 332 с.
29. Шарапов О.Д., Дербенцев В.Д., Семенов Д.Є. Системний аналіз: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. — К.: КНЕУ, 2003. — 154 с.

References.

- 1 Great Medical Encyclopedia (2018), "Systemogenesis", [Online], available at: <http://бмэ.орг/index.php/СИСТЕМОГЕНЕЗ> (Accessed 19 Jan 2017).
2. Zrazhevs'kyj, H. M. (2008), "Glossary of chemistry terms", available at: <https://vue.gov.ua/%D0%90%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C> (Accessed 20 July 2017).
3. Novak, V.O. Mostens'ka, T.L. and Il'ienko, O.V. (2013), *Orhanizatsijna povedinka [Organizational behavior]*, Kondor, Kyiv, Ukraine.
4. Sharapov, O. D. Derbentsev, V. D. and Sem'onov, D. Ye. (2003), *Systemnyj analiz [System analysis]*, KNEU, Kyiv, Ukraine.
5. Molchanova, Yu. (2004), "Theoretical foundations of implementing psychological-management counseling in government agencies and organizations", *Visn. NADU*, vol. 4, pp.60 – 67.
6. Rozov, V.Y. (2012), *Psykhohohyia ekstremal'nykh sytuatsyj: adaptyvnost' k stressu y psykhohohycheskoe obespechenye [Psychology of extreme situations: adaptability to stress and psychological support]*, Sammyt-Knyha, Kyiv, Ukraine.
7. Verkhovna Rada of Ukraine (2016), *The Law of Ukraine "About the civil service"*, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19> (Accessed 05 Dec 2016).
8. Karpa, M. I. (2017), "Status of civil servant: functional, organizational and competence-based aspects", *Derzhavne budivnytstvo: zb. nauk. pr. DPIDU NADU [Online]*, vol. 1, pp. 1-20, available at <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2017-1/doc/3/03.pdf> (Accessed 30 Nov 2016).
9. Lipovskaya, N.A. (2015), "System-generated service: theoretical approaches", [Online], available at: http://dridu.dp.ua/konf/konf_dridu/dums_konf_2015/pdf/510.pdf (Accessed 19 Jan 2017).
10. Anokhin, P.K. (1978), *Filosofskie aspekty teorii funkcional'noj sistemy [Philosophical aspects of the theory of a functional system]*, Nauka, Moscow, Russia.
11. Kolesnikov, D.V. (2013), "The essence of synergy and classification of its species in the study of vertically integrated structures", *Ekonomichnyj visnyk*, vol.2/11, available at: http://ev.nmu.org.ua/docs/2013/2/EV20132_009-015.pdf (Accessed 20 July 2017).
12. Ischenko, S.M. (2011), "Assessment of synergy effect during mergers and acquisitions of companies", Ph.D. Thesis, Economy, available at: <https://refdb.ru/look/2846482-pall.html> (Accessed 20 July 2017).
13. Matthews, R. (2005), "The Organization Matrix and the Evolutions of Strategy (Part 2)", *Economic Strategies*, vol. 33–34, pp 07–08.
14. Akimov, O.O. (2013), "Formation of psychological readiness of civil servants for professional activity in the conditions of European integration of Ukraine", Ph.D. Thesis, Public Administration, DRIDU NADU, Dnipropetrivs'k, Ukraine.
15. Akimov, O.O. (2014), "Legal basis for the development of professional education of public servants", *Public administration and local self-government*, vol. 2, pp. 223-236.
16. Akimov, O.O. (2009), "Vocational training of civil servants in the context of European integration as a scientific and practical problem: the state of the study of psychological readiness in systems "person-person", *Nauk. pr. DonSUU (Series "Public Administration")*, vol. 2 (48), pp. 205-211.
17. Akimov, O.O. (2014), "Psychological aspects of corruption in public administration", *Derzhavne upravlinnia: teoriia ta praktyka*, [Online], vol. 1, pp. 181-188, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Dutp_2014_1_23 (Accessed 19 Sept 2016).

18. Akimov, O.O. (2016), "Professional competencies of public servants the factor of modernization of education", *Public administration*, vol. 1, pp. 189-199.
19. Klymenko, I.V. Akimov, O.O. and Afonin, E.A. (2016), *Suchasni modeli kompetencij derzhavnykh sluzhbovtziv* [Modern models of civil servants' competences], Centr uchbovoyi literatury, Kyiv, Ukraine.
20. Akimov, O.O. (2016), "Professional activity of civil servants and officials of local self-government: psychological aspects of personnel management", *Public administration and local self-government*, vol. 3, pp. 106-113.
21. Krynychna, I. and Akimov, O. (2016), "Impact of external and internal factors on formation of psychological preparedness for own activity of public servants", *European philosophical and historical discourse*, vol. 2, no. 1, pp. 107-112.
22. Akimov, O.O. (2015), "Mechanisms for implementing the state Euro-integration policy of Ukraine", *Public administration*, vol. 1, pp. 9-22.
23. Akimov, O.O. (2015), "Formation of professional civil service in Ukraine: legal principles", *Public administration: theory and practice*. vol. 1(13), available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2015_1_15 (Accessed 19 Sept 2017).
24. Akimov, O.O. (2015), "Features of the formation of professional competencies of a civil servant in the context of European integration of Ukraine", *Public administration and local self-government*, vol. 1 (24), pp. 207-217.
25. Bashtannyk, A.H. and Bashtannyk, V.V. (2012), "Organizational bases of formation of integrated systems of public management in the context of the European integration process", *Naukovyi visnyk Akademii munitsypalnoho upravlinnia*, vol. 4, pp. 15-26.
26. Bashtannyk, V. (2009), "Structural characteristics and tendencies of organizational development of national systems of public management in the conditions of modern European integration processes", *Visn. NADU*, vol. 1, pp. 5-16.
27. Bashtannyk, V. (2010), *Transformatsiia derzhavnoho upravlinnia v konteksti yevropeiskykh intehtratsiinykh protsesiv* [Transformation of Public Administration in the Context of European Integration Processes], DRIDU NADU, Dnipro, Ukraine.
28. Surai, I.H. (2012), *Formuvannia ta rozvytok elity v derzhavnomu upravlinni: istoriia, metodolohiia, praktyka* [Design and development of the elite in public administration: history, methodology, practice], TsP "KOMPRYNT", Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 20.08.2017 р.